

SKRÄPRAPPORTEN 2019

*En rapport från Håll Sverige Rent
om nedskräpningen i Sverige*

OM HÅLL SVERIGE RENT

Skräpet finns överallt – i staden, i naturen och i havet. Håll Sverige Rent arbetar för att förebygga och motverka nedskräpningen. Vi samlar kunskap, driver opinion och tar fram konkreta verktyg och lösningar för att stoppa skräpet.

Håll Sverige Rent är en ideell obunden stiftelse. Arbetet finansieras av bidrag och projektmedel från företag och myndigheter samt genom insamling till 90-konto. Håll Sverige Rent är medlem i FRII och Svensk Insamlingskontroll.

Rapporten är framtagen av Håll Sverige Rent 2019.
Citera gärna, men ange källan.

Bilder: Håll Sverige Rent om inget annat anges.
Form och illustrationer: Ira Hörling Rudal

© Håll Sverige Rent 2019

Håll Sverige Rent, Rosterigränd 4, 117 61 Stockholm
Tel: 08-505 263 00, E-post: info@hsr.se
www.hallsverigerent.se
facebook.com/hallsverigerent

Omslagsbild: Shutterstock

INNEHÅLL

	FÖRORD	5
1.	ENGÅNGSPLASTENS UPPGÅNG OCH FALL	6
2.	ÅSIKTER OCH BETEENDEN	13
3.	FAKTA OM SKRÄP	18
3.1	SKRÄPET I STADEN	21
3.1.1	Större tätorter	21
3.1.2	Mindre tätorter och förorter	28
3.1.3	Parker	29
3.2	SKRÄPET I HAVET	31
3.2.1	Skräpet på stränder	31
3.2.2	Plockanalys från Nordiska kusträddardagen	35
3.2.3	Skräpet på botten	36
3.3	SKRÄPET I NATUREN	37
4.	ANSVAR FÖR NEDSKRÄPNINGEN	40
4.1	LAGSTIFTNING KRING NEDSKRÄPNING PÅ LAND	41
4.1.1	Avfallsinnehavarens ansvar	41
4.1.2	Straffbestämmelser	41
4.1.3	Statistik kring boten	42
4.1.4	Kommunens ansvar	43
4.1.5	Trafikverkets ansvar	43
4.1.6	Producenternas ansvar	43
4.2	LAGSTIFTNING KRING NEDSKRÄPNING TILL HAVS	44
5.	INTERNATIONELL UTBLICK	45
6.	KÄLLOR	49

*HKH Kronprinsessan Victoria besökte
Häll Sverige Rent-dagen i Kungsträdgården*

*Naturvårdsverket talar om plast på
Häll Sverige Rents konferens*

*Miss Li uppträdde tillsammans med en rad andra artister
på Häll Sverige Rent-dagen*

Inför Nordiska Küsträddardagen

*Trash-Tiki seglar in
i Visby under Almedalsveckan*

*Vi Håller Rent – vårens
stora skräpplockarkampanj*

FÖRORD

”TILLSAMMANS KAN VI STOPPA SKRÄPET.”

*Håll Sverige Rent-
konferens 2018
Johanna Ragnartz*

Skräpfrågan är het. Nya lagar stiftas av politiker, företag arbetar aktivt med frågan och folk går ut och plockar skräp och engagerar sig på olika sätt. Det är inte bara de fruktansvärda bilderna på valar med magarna fulla med skräp som jagat upp frågan på agendan. Bilderna illustrerar visserligen det mycket allvarliga miljöproblem som nedskräpningen av framförallt plastartiklar utgör. Plast som skräpar ner på land blir skräp i havet – och där ställer den till med stora problem. Men det är också en plötslig insikt om hur obetänksamt vi betar oss. Att förbruka mängder av plastpåsar och andra

engångsartiklar av plast som vi bara använder en kort stund, artiklar som inte behövs och som stannar i miljön i evigheter om de blir till skräp. Att förändra vanor och normer tar tid, men det nya engagemanget i frågan från alla nivåer gör att jag känner en stor tillförsikt inför framtiden. Tillsammans kan vi stoppa skräpet.

*Johanna Ragnartz,
Vd Håll Sverige Rent*

1. ENGÅNGS- PLASTENS UPPGÅNG OCH FALL

Figur 1. Vikten av all den plast som finns kvar i miljön motsvarar så många vanliga svenska plastbärkassar att dessa skulle täcka mer än 40 procent av jordens yta om de var utvikta.

Marknaden för engångsartiklar av plast har vuxit starkt under de senaste årtiondena. Plastförpackningar, plastsugrör och massor av andra engångsartiklar av plast erbjuds överallt. Det är billiga, lätta och praktiska föremål som förenklat vår vardag på många sätt. Men de har också fyllt våra hav med plasticskräp som aldrig försvinner. Med ny lagstiftning är sagan snart all för vissa engångsartiklar av plast i EU.

Plasten gjorde sitt intåg på allvar i våra liv på femtiotalet och sedan dess har produktionen ökat i en rasande fart. Idag tillverkas mer än 400 miljoner ton plast per år. Fram till år 2015 uppskattas

att 6 300 miljoner ton plastavfall uppkommit globalt och att 79 procent av det finns kvar i antingen deponier eller som skräp ute i naturen.¹ Om inget görs kommer det att finnas 12 000 miljoner ton plastavfall och plasticskräp på deponier och i miljön år 2050.²

Plasten är ett praktiskt, billigt och funktionellt material. Den förpackar och skyddar vår mat, den är slagtålig, formbar och väger lite. Men den snabbväxande konsumtionen av engångsartiklar av plast, ofta på språng, ställer till problem. Stora problem.

Engångsartiklar av plast är oftast designade för att användas en kort stund. Ofta har artiklarna inget värde för konsumenten, vilket leder till att de ibland hamnar utanför systemet för återvinning eller energiutvinning. Dessvärre hamnar en del av dessa artiklar i naturen – där det tar oerhört lång tid för dem att försvinna, om de ens gör det.

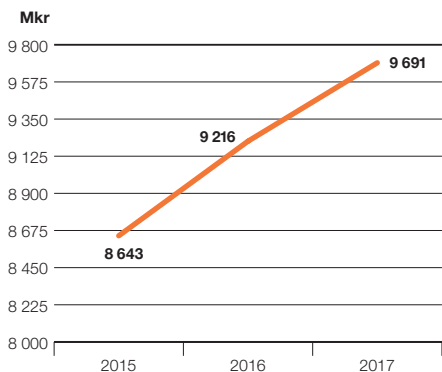
Trenden att äta och dricka på språng är stark. Snabbmatskulturen är på uppgång, sedan 2015 har omsättningen för

de tre största hamburgerkedjorna i Sverige ökat med 12 procent och hos de fem största kaffekedjorna har omsättningen ökat med 16 procent.³ Nära var femte person köper mat, dryck eller snacks på språng dagligen till flera gånger i veckan, och sex av tio uppger att de slänger sin förbrukade förpackning i närmaste papperskorg.⁴ Hur många som hamnar utanför vet vi inte, dock visar våra mätningar att en hel del förpackningar hamnar fel. Läs mer om det på sidan 21.

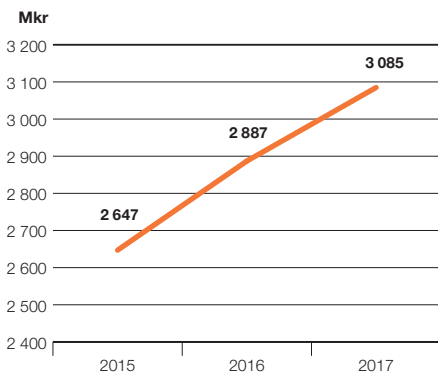
Figur 2. Den totala omsättningen hos Sveriges tre största hamburgerkedjor har ökat med tolv procent under perioden 2015 – 2017.

Omsättning hos hamburgerkedjor

Figur 3. Den totala omsättningen hos Sveriges fem största kaffekedjor har ökat med sexton procent under perioden 2015 – 2017.

Omsättning hos kaffekedjor

”TRENDEN ATT ÄTA OCH DRICKA PÅ SPRÅNG ÄR STARK.”

INOM EU BESTÅR 80 – 85 PROCENT AV SKRÄPET I HAVET AV PLAST, OCH HÄLFTEN AV DET ÄR ENGÅNGSARTIKLAR, OFTAST KONSUMENTPRODUKTER.

Inom EU består 80 – 85 procent av skräpet i havet av plast, och hälften av det är engångsartiklar, oftast konsumentprodukter.⁵ Och det är mycket skräp. Bara på västkusten motsvarar den skräpmängd som flyter i land omkring 120 badkar per dygn.⁶

Engångsartiklar av plast som hamnar utanför systemet är ett allvarligt miljöproblem. Plasten hotar det marina ekosystemet, människors hälsa och förstör samtidigt aktiviteter som turism, fiske och sjöfart.

Men nu har EU reagerat. På rekordfart – mindre än ett år – har en ny, skarp lagstiftning mot vissa engångsartiklar av plast tagits fram. Det är som om problemet med nedskräpning av engångsartiklar av plast inte fått tillräckligt med uppmärksamhet förrän katastrofen var ett faktum – och då var det bråttom. Nedskräpning har tidigare inte varit på agendan när de cirkulära flödena av avfall har diskuterats, utan det har förutsatts att systemet varit tätt, eller möjligtvis att det läckage som skett inte varit så farligt. Men det är tydligt att nu när problemet med nedskräpning blivit uppmärksammat har det också fungerat som en slags baslinje när det kommer till miljöproblem – skräp hör inte hemma i naturen. Det är alla överens om. Det måste åtgärdas.

”EN HÅLLBAR PLASTANVÄNDNING KAN INTE UPPNÅS SÅ LÄNGE DET SKER ETT LÄCKAGE AV PLAST INKLUSIVE MIKROPLAST TILL MILJÖN – ATT FÖRHINDRA PLASTLÄCKAGE ÄR SJÄLVA GRUNDFÖRUTSÄTTNINGEN FÖR EN HÅLLBAR PLASTANVÄNDNING.”

Från SOU 2018:84 "Det går om vi vill. Förslag till en hållbar plastanvändning"

En viktig åtgärd som medlemsstaterna i EU måste genomföra för att uppfylla direktivet är att se till att minska konsumtionen av engångsartiklar av plast. För de artiklar där det idag saknas alternativ och där konsumtionen väntas öka ska nationella mål för minskning införas i alla medlemsstater. För vissa engångsartiklar av plast går EU hårdare fram. Där införs ett förbud – det blir helt enkelt förbjudet att marknadsföra och sälja vissa plastartiklar. Och för vissa andra artiklar införs krav på märkning och design. Samtidigt ställs nya krav på producenterna, bland annat vad gäller information till konsument om problemet.

FAKTA OM PLASTDIREKTIVET

Direktivet innehåller åtgärder för olika engångsartiklar som helt eller delvis består av plast.

Åtgärderna beror på vilken typ av plastartikel det handlar om. Det är:

- förbud (för exempelvis sugrör, bomullspinnar, bestick och tallrikar)
- krav på att minska konsumtionen (för exempelvis engångsmuggar och livsmedelsbehållare)
- krav på design och märkning (exempelvis att korken ska sitta fast på plastflaskan)
- utvidgat producentansvar som innebär exempelvis krav på att finansiera informations-satsningar (för muggar, livsmedelsbehållare, cigarettfimpar med mera)
- insamlingsmål (för flaskor för engångsbruk)

I direktivet finns definitioner av begrepp som bland annat plast, engångsartiklar av plast, producent och en rad andra begrepp.

Direktivet ska implementeras i svensk rätt i olika omgångar, de flesta reglerna ska vara på plats två år efter att direktivet trätt i kraft.

Bild: Shutterstock

FAKTA OM FIMPEN – SOM ÄR AV PLAST

Fimpen är skräpets värsting – enligt Håll Sverige Rents beräkningar slängs runt 1 miljard fimpar på gator och torg i Sverige varje år. Det motsvarar ungefär 108 ton plast som hamnar i våra utemiljöer varje år.⁷ Samtidigt är fimpen olyckligtvis undantagen från den nedskräpningsbot som finns i Sverige, vilket går stick i stäv med svenskarnas uppfattning.

Nästan alla svenskar, 93 procent, anser att de personer som slänger fimpar på marken ska kunna bötfällas.⁸ Cigarettfiltret består till stor del av en slags plast, cellulosaaacetat, som likt annan plast blir till mikroplast om den hamnar i miljön. Filtret innehåller också en rad farliga ämnen och studier visar att lakvatten från cigaretter är akut giftiga för fiskar.⁹ Fimporna ligger och skräpar överallt på gator och torg, och slinker lätt ner i dagvattenbrunnar och vidare ut i havet. I EU-direktivet om åtgärder för vissa engångsprodukter av plast införs nu ett producentansvar för fimporna.

FAKTA OM PLASTER

TRADITIONELLA PLASTER:

Tillverkas främst av fossila bränslen. Tillverkas ofta för att hålla länge, vilket gör att de är mycket svårnedbrytbara när de hamnar i miljön.

BIOPLASTER:

Samlingsbegrepp för biobaserade plaster och biologiskt nedbrytbara plaster.

BIOBASERADE PLASTER:

Plaster som är gjorda helt eller delvis av förnyelsebara råvaror istället för fossila råvaror. Biobaserad plast fungerar som "vanlig" plast när den hamnar i naturen – den bryts alltså inte ner. Dock är det många som tror att plasten bryts ner. Enligt en undersökning som Håll Sverige Rent gjort tror varannan svensk att en plastpåse tillverkad av majsstärkelse bryts ner och försvinner om den hamnar i naturen.¹⁰

BIOLOGISKT NEDBRYTBAR PLAST:

Plast som är tillverkad så att den har kortare hållbarhet. Kan vara tillverkad av både förnyelsebar och fossil råvara. Kräver speciella förhållanden för att brytas ner. Allt mer kritik riktas mot den här typen av plast, eftersom konsumenterna kan vilseledas att tro att den försvinner i naturen. Bionedbrytbara plaster kan aldrig ses som en lösning på problemen med nedskräpning.¹¹

OXO-NEDBRYTBAR PLAST:

Oxo-nedbrytbar plast är traditionell plast där metallsalt tillsatts för att påskynda nedbrytningen. Hur nedbrytningen ser ut i miljön är oklar och det finns snarare en risk för att oxo-plast är en källa till mikroplast i miljön.

ÅTERVUNNEN PLAST:

Plast som återvunnits ur plast. Kan vara av något sämre kvalitet, samt innehålla oönskade ämnen. Är bra ur ett resursperspektiv men problematisk om den hamnar som skräp.

2. ÅSIKTER OCH BETEENDEN

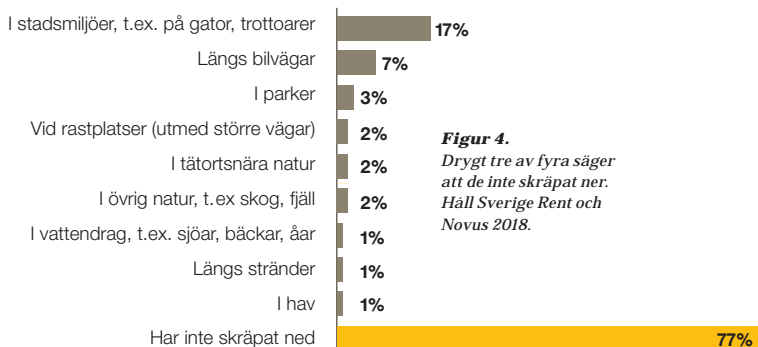
A group of people running on a track, overlaid with a yellow filter. The image is a full-page background with a yellow overlay. The text is white and positioned in the upper left quadrant. The background image shows a group of people running on a track, with their shadows cast on the ground.

De allra flesta i Sverige har en låg acceptansnivå när det gäller nedskräpning. Det visar undersökningen Nedskräpningsbarometern som Håll Sverige Rent låtit Novus genomföra.¹² Nästan alla tycker att det är helt fel att slänga skräp i såväl stad som natur. Fler än hälften uppger att de skulle säga till om de såg

någon skräpa ner och tre av tio tycker att det är helt rätt att plocka upp skräp efter någon annan. Resultatet pekar på att det i vårt samhälle finns en stark norm om att inte skräpa ner. Det är också få som skräpar ner, drygt tre av fyra säger att de inte skräpat ner alls under de senaste tolv månaderna.

Har du under de senaste tolv månaderna skräpat ned på någon/några av följande platser?

Figur 4.
Drygt tre av fyra säger att de inte skräpat ner. Håll Sverige Rent och Novus 2018.

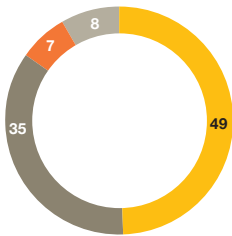
**DRYGT TRE
AV FYRA SÄGER
ATT DE INTE
SKRÄPAT NER.**

Håll Sverige Rent och Novus 2018.

Ändå skräpas det ner – både här och där. Och det verkar som om det ökar. Många uppfattar nedskräpningen som ett ökande problem – hälften av den svenska befolkningen tycker att nedskräpningen har ökat de senaste tre åren. Tre av fyra tycker att nedskräpningen är ett stort problem och nio av tio tycker att det är viktigt att minska nedskräpningen.

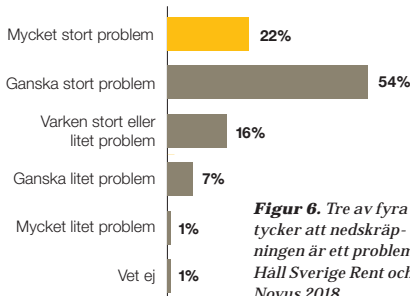
Sett till de senaste tre åren, upplever du att nedskräpningen generellt har ökat, minskat eller är oförändrad?

Figur 5. Hälften av svenska befolkningen tycker att nedskräpningen ökat. Håll Sverige Rent och Novus 2018.

Ökat 49% Oförändrat 35% Minskat 7% Vet ej 8%

Generellt sett, i vilken utsträckning upplever du att nedskräpning är ett problem?

Figur 6. Tre av fyra tycker att nedskräpningen är ett problem. Håll Sverige Rent och Novus 2018.

TRE AV FYRA TYCKER ATT NEDSKRÄPNINGEN ÄR ETT PROBLEM.

Håll Sverige Rent och Novus 2018.

DE FLESTA ANGER ATT DET INTE FANNS NÅGON PAPPERSKORG SOM ORSAK TILL ATT DE SKRÄPADE NER.

Håll Sverige Rent och Novus 2018.

Det finns uppenbarligen ett gap mellan attityd och beteende när det kommer till skräp. Men varför är det så? Det finns tre huvudsakliga förklaringar till varför människor skräpar ner: Sociala normer, bekvämlighet och otydligt ansvar.¹³ Trots att den sociala normen om att det är fel att skräpa ner är stark tar bekvämligheten över ibland. Det kanske inte fanns någon papperskorg i närheten och förpackningen var kladdig eller luktade illa. Ibland kanske någon tänker att det ändå är någon annan som städar upp och det är ändå ingen som ser mig. Vi vet också att skräp föder skräp – om det redan är skräpig på en plats är risken större att någon efterföljande person skräpar ner.

Vid de tillfällen du har skräpat ned, vad var den främsta orsaken till att du skräpade ned?

Figur 7. De flesta anger att det inte fanns någon papperskorg som orsak till att de skräpade ner. Håll Sverige Rent och Novus 2018.

3. FAKTA OM SKRÄP

The background of the page is a teal-tinted photograph of a park. In the foreground, there is a grassy area. In the middle ground, a paved path winds through the park, with a few people walking in the distance. The background is filled with various trees, some with dense foliage and others with bare branches, suggesting a late autumn or winter setting. The overall tone is calm and natural.

Idag finns det ingen nationell statistik över den totala mängden skräp på land i Sverige. Förra året mätte dock ett tjugotal kommuner skräpet enligt Håll Sverige Rents metoder, vilket ger en bild av mängden skräp i olika miljöer.

Håll Sverige Rent koordinerar även skräpmätningar på ett tiotal stränder längs kusten. Dessa mätningar ger bland annat kunskap om vilken sorts skräp som är vanligast. En statlig utredning slog i slutet av 2018 fast att obligatoriska skräpmätningar borde införas i kommunerna – vilket skulle underlätta för kommunerna att vidta rätt åtgärder mot skräpet.¹⁴

Håll Sverige Rent har utvecklat metoder för skräpmätningar i stadsmiljöer med stöd av Naturvårdsverket.¹⁵ Metoderna har tagits fram i samarbete med Statistiska centralbyrån och mätningar har genomförts sedan 2007. Genom mätningarna kan kommunen ta reda på var skräpet finns, hur mycket skräp det är och vad det är för slags skräp. Sist men inte minst får kommunerna kunskap om valda åtgärder mot skräpet fungerar. Idag finns det metoder för skräpmätning i stora och små tätorter, förorter, parker och andra öppna ytor.

Mätningarna genomförs genom att personal räknar skräp på statistiskt slumpmässigt utvalda ytor. I framtiden kanske det går att mäta skräp från luften med hjälp av drönare. Håll Sverige Rent testar just nu metoden.¹⁶

Att mäta skräp på stränder är ett sätt att bedöma nedskräpningen av våra hav. Metoden för detta är annorlunda än den som används för att mäta skräp i städer. Skräpmätningarna för Kattegatt, Öresund och Östersjön påbörjades år 2012 och ingår nu i den nationella miljöövervakningen med finansiering av Havs- och vattenmyndigheten.

SEDAN 2019 KOORDINERAR HÅLL SVERIGE RENT SKRÄPMÄTNINGAR LÄNGS HELA DEN SVENSKA KUSTEN, INKLUSIVE BOHUSKUSTEN. HÅLL SVERIGE RENT TESTAR OCKSÅ ATT MÄTA SKRÄP MED DRÖNARE ÄVEN LÄNGS STRÄNDERNA.¹⁷

Kunskapen kring skräp i naturen är låg. Just nu utvecklar Håll Sverige Rent metoder för att mäta skräp längs vandringsleder. Genom att mäta nedskräpningen får vi veta vilka skräp som är vanligast och kan samtidigt få insikter om vilka åtgärder som är lämpligast.

Håll Sverige Rent är dessutom i startgroparna med ett projekt för att försöka ta reda på hur vi kan stoppa den trafiknära nedskräpningen, genom att bland annat mäta skräpet längs vägarna och hitta relevanta åtgärder.¹⁸

Figur 8.

KOMMUNER SOM MÄTT SKRÄP I STÄDER

3.1 SKRÄPET I STADEN

Visst skräpar vi ner i Sverige! Men det är svårt att säga om nedskräpningen ökar eller minskar, eftersom det är relativt få kommuner som mäter och det till viss del varierar från år till år vilka kommuner som mäter.

Det vi kan konstatera är att det finns skräp därute – i en av stadskärnorna är det i snitt så mycket som 15,72 skräpföremål per tio kvadratmeter. Det vi också kan konstatera är att fimpen är skräpets värsting – i alla kommunmätningar hittas det mest av allt fimpar. Tuggummi är också ett vanligt skräp, dock särredovisas tuggummi i mätningarna eftersom det är svårt att veta om det är en fläck efter ett ”gammalt” tuggummi eller ett nytt och siffrorna därför kan vara överskattade.

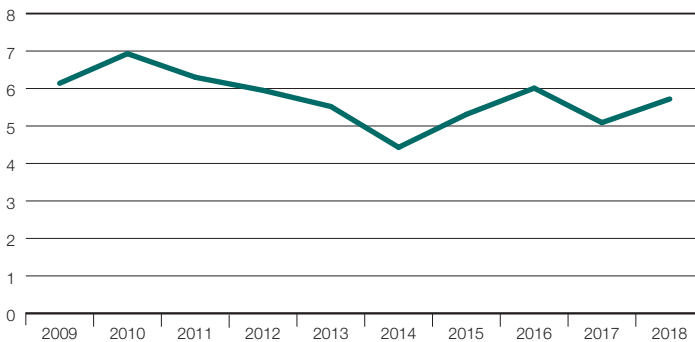
Totalt räknades 89 445 skräpföremål, exklusive tuggummi, vid alla kommunernas mätningar i alla miljöer – av dessa var nästan 60 000 fimpar och runt 7 000 plastföremål.

3.1.1 Större tätorter

Snittet för de större tätorter som mätte skräp år 2018 var högre än året innan. Det förklaras med att det har tillkommit några nya tätorter som uppmätte jämförelsevis mycket skräp.

År 2018 var det 19 större tätorter som genomförde mätningar, varav fem tätorter genomförde mätningen för första gången. Snittet för mätningarna låg på 5,72 skräpföremål per tio kvadratmeter, jämfört med 5,09 skräpföremål per tio kvadratmeter året innan.

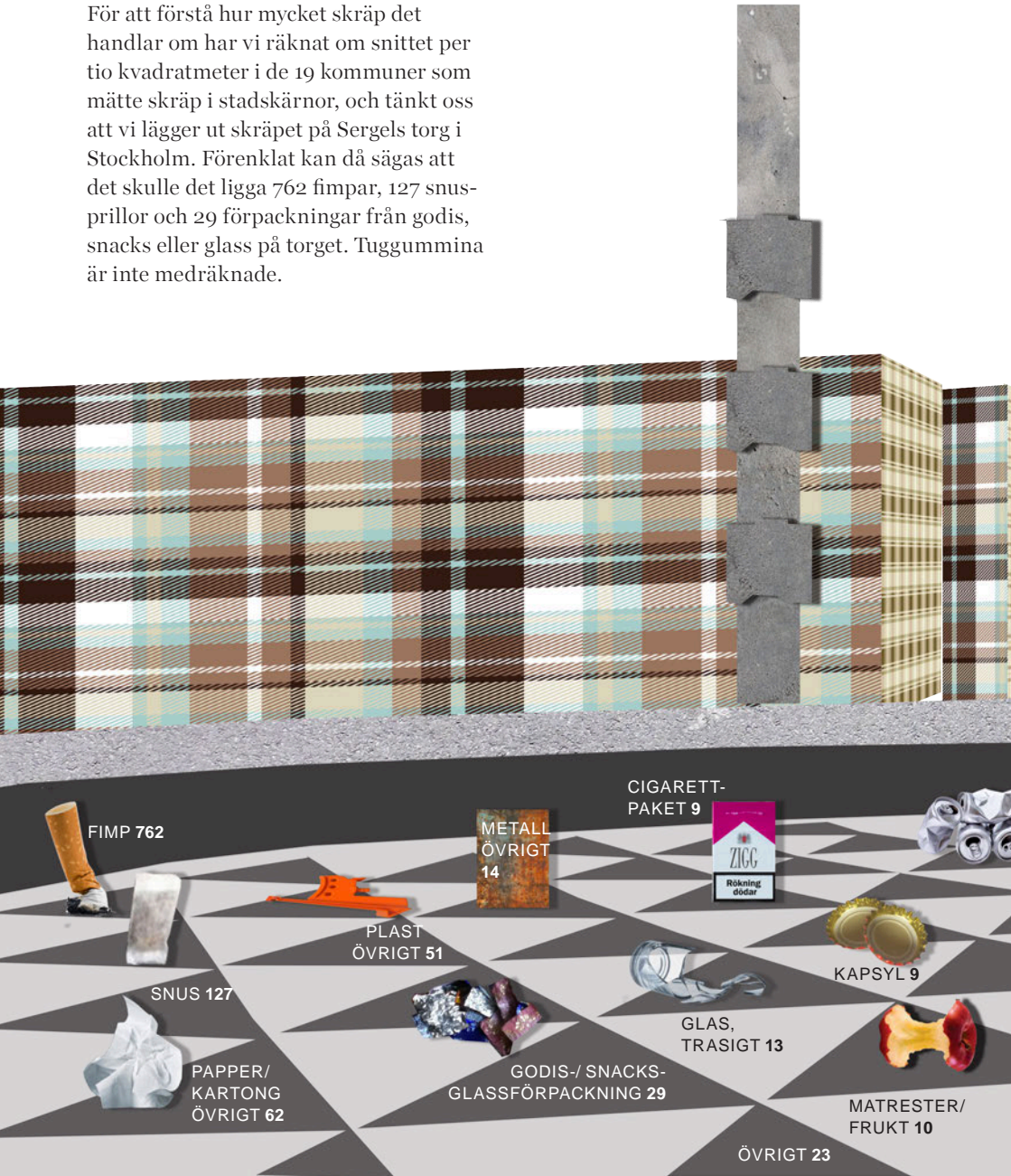
Antal skräp per 10 m² i större tätorter

Figur 9. Utveckling av resultat för snitt antal skräpföremål per 10 m² för deltagande större tätorter 2009 - 2018. De tätorter som mäter skräp varierar till viss del från år till år.

För att förstå hur mycket skräp det handlar om har vi räknat om snittet per tio kvadratmeter i de 19 kommuner som mätte skräp i stadskärnor, och tänkt oss att vi lägger ut skräpet på Sergels torg i Stockholm. Förenklat kan då sägas att det skulle det ligga 762 fimpar, 127 snusprillor och 29 förpackningar från godis, snacks eller glass på torget. Tuggummina är inte medräknade.

Figur 10. Fiktivt exempel när vi räknat om snittet per tio m² och lagt ut det på Sergels torg. I exemplet är ytan uppskattad till 2000 kvm, detta är ett ungefärligt mått.

**TOTALT
1143
SKRÄP**

LÄSK-/
ÖLBUK 4

GLAS,
ÖVRIGT 3

PLAST-
PÅSE 2

TIDNING/
TRYCKSAK 2

HUND-/
KATTBAJS 3

ORGANISKT
MATERIAL,
ÖVRIGT 8

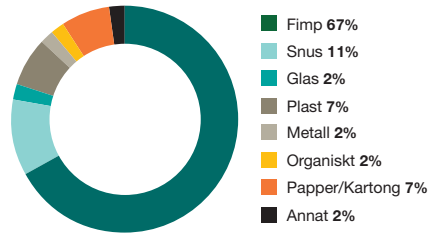
GLASFLASKA 1

MAT-/
DRYCKESFÖRPACK-
NING/MUGG 8

SNUSDOSA 2

Av de större tätorter som även mätte 2017 har nio av dem minskade skräpmängder och tre har ökade. Fimpar är fortfarande det överlägset vanligaste skräpet. Enligt mätningarna fanns det nästan fyra fimpar per tio kvadratmeter (3,81 fimpar per 10m²). I de större tätorterna står fimparna för 67 procent av allt skräp och snus för elva procent. Totalt står det tobaksrelaterade skräpet för nästan 80 procent av skräpet i de större tätorterna.

Skräpfractioner i större tätorter 2018

Figur 11. Fördelning av skräp för deltagande större tätorter 2018, Håll Sverige Rent och Statisticon.

För att få en uppfattning om hur många skräpföremål som ligger ute på gator och torg enligt mätningarna kan du föreställa dig att du går på en två meter bred och 100 meter lång trottoar. Förenklat kan då sägas att du kommer att stöta på 114 skräp totalt.

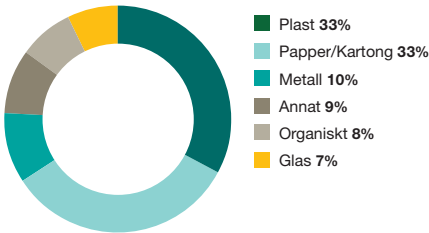
TOTALT
114
SKRÄP

Figur 12. Om man går längs en fiktiv trottoar som är två meter bred och 100 meter lång skulle man hitta bland annat 76 fimpar, tretton snus, åtta plastskräp och åtta pappers-/kartongföremål.

Om fimpar och snus exkluderas från statistiken är det plast och papper/kartong som dominerar bland skräpet.

Skräpfractioner i större tätorter exklusive fimpar och snus 2018

Figur 13. Fördelning av skräp exklusive fimpar och snus för större tätorter 2018. Häll Sverige Rent och Statisticon.

Om vi tittar närmare på fraktionen plast utgörs den största andelen av kategorin ”Plast övrigt”, vilket är fragment av plastbitar som inte går att identifiera eller som inte har en egen kategori i protokollet. På andra plats finns förpackningar från godis, snacks och glass följt av mat- och dryckesförpackningar.

Topplista kategori Plast:

1. **Plast övrigt**
2. **Godis- snacks- glassförpackning**
3. **Mat-/dryckesförpackning/Mugg**
4. **Cellofan från cigarettpaket**
5. **Snusdosor**

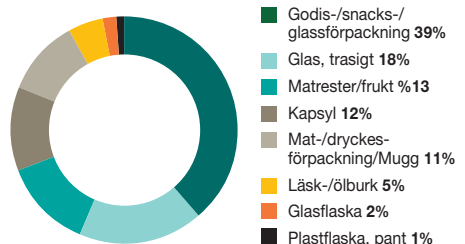
Även i fraktionen Papper hamnar förpackningar från godis, glass och snacks på andra plats, efter ”Övrigt”-kategorin.

Topplista Papper/Kartong:

1. **Papper/Kartong övrigt**
2. **Godis- snacks- glassförpackning**
3. **Cigarettpaket**
4. **Mat-/dryckesförpackning/Mugg**
5. **Tidning/Trycksak**

Ett vanligt skräp är förpackningar från mat och dryck som konsumerats på språng. Om vi tittar närmare på de skräpkategorier som kommer ifrån det vi äter och dricker på stan utgör nästan 40 procent av skräpet förpackningar från godis, snacks och glass. På andra plats kommer trasigt glas och som trea kommer mat- och fruktresten.

Fördelning för skräp inom kategorin ”Äta och dricka på stan”

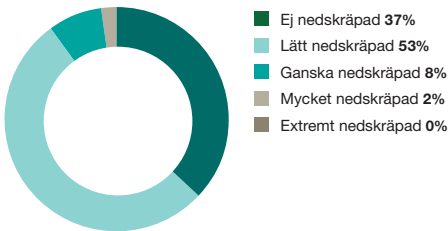
Figur 14. Fördelning inom kategorin ”Äta och dricka på stan” i större tätorter 2018. Häll Sverige Rent och Statisticon.

Figur 15. Skräpmängd som motsvarar mätpersonalens upplevelse av nedskräpningen.

Förutom att mätpersonalen räknar antalet skräpföremål får de också uppskatta hur skräpiga ytorna är med hjälp av en fotoguide. 63 procent av mätytorna i de större tätorterna upplevdes som nedskräpade, varav större delen lätt nedskräpade. Två procent upplevdes som mycket nedskräpade. Det betyder att om man går 100 meter på en gångbana eller trottoar i en fiktiv tätort kommer 37 meter upplevas som rena, 53 meter lätt nedskräpade, åtta meter upplevas som ganska nedskräpade och två meter mycket nedskräpade.

Fler än hälften av mätytorna upplevs som nedskräpade

Figur 16. Upplevd skräpsituation i större tätorter 2018. Håll Sverige Rent och Statisticon.

Fotoguide på de olika miljöerna

Heatmaps visar skräpet

Håll Sverige Rent presenterar alla mätresultat i en statistikportal på hsr.se. Här finns också heatmaps över alla tätorter och parker som deltar

i mätningarna där man kan se var det skräpas ner mest, de röda områdena är de mest skräpiga. Det går att klicka ur och i olika skräpsorter för att se vilka skräp som är mest frekventa och var.

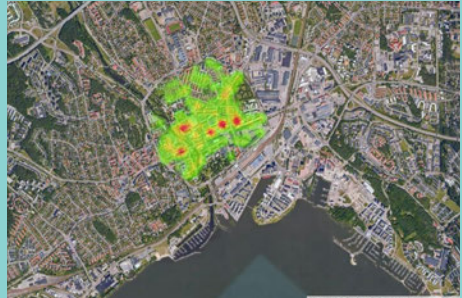
Heatmap, Karlstad

Heatmap, Slottsskogen, Göteborg

Heatmap, Helsingborg

Heatmap, Västerås

Figur 17. Heatmaps av olika områden, källa hsr.se

3.1.2 Mindre tätorter och förorter

Även i mindre tätorter, förorter och parker dominerar fimpfen bland skräpet. Andelen plast är högre i mindre tätorter än större – när fimpfen exkluderas från

statistiken är hela 58 procent av skräpet av plast. Det är svårt att säga om skräpmängderna ökade eller minskade eftersom det är så få kommuner som mätt skräpet i mindre tätorter och förorter.¹⁹

UPPSALA – EN KOMMUN SOM MINSKAR SKRÄPET

Uppsala kommun har mätt skräp sedan 2010. Och det strategiska arbetet mot nedskräpning ger resultat – skräpet minskade med 73 procent mellan 2017 och 2018. Kommunen har formulerat mätbara mål i sin avfallsplan och därefter satt in åtgärder och sedan följt dem. Genom mätningarna har de också kunnat identifiera det vanligaste skräpet (fimpfen), och ibland även kunnat spåra källan till skräpet.

”FIMPEN ÄR INTE EN RENHÅLLNINGSPRÅG, UTAN EN BETEENDEFRÅGA.”

Sofia Hellström, uppdragsledare för det politiska uppdraget ”Ren stad” i Uppsala kommun

Åtgärderna för att minska nedskräpningen har varit många; kommunikation, nudging, infrastruktur, kontakt med näringsidkare och stadsvårdar är några av dem.

Bild: Shutterstock

3.1.3 Parker

Snittet för de tio parker som mätte skräp 2018 var 3,58 skräpföremål per tio kvadratmeter. Spridningen är mycket stor mellan de olika parkerna, allt från 0,35 skräpföremål per tio kvadratmeter

till 15,02. Det allra vanligaste skräpet är liksom i övriga miljöer fimparna. Näst vanligast är plastskräp följt av föremål av papper och kartong.

Antal skräpföremål i park på en yta stor som en fotbollsplan

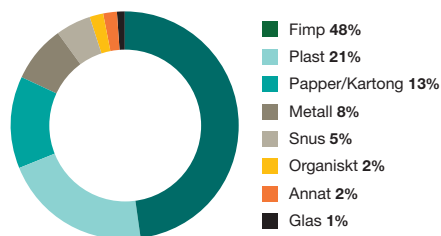
Figur 18. Om vi lägger ut skräp på en fotbollsplan utifrån snittet av skräp per tio kvadratmeter i parker skulle det se ut så här.

Om vi tänker oss en fiktiv park med lika mycket skräp per kvadratmeter som snittet för de parker som mätt är sannolikheten för att vi ska kunna lägga ut vår picknickfilt på en skräpfri plats och även ha skräpfritt en meter runtomkring oss nästan obefintlig – bara 0,3 procent.²⁰

För att förstå hur mycket skräp det handlar om har vi räknat om snittet per tio kvadratmeter i de tio parker som mätte skräp, och tänkt oss att vi lägger ut skräpet på en yta som motsvarar en fotbollsplan.²¹ Då kan man förenklat säga att det skulle ligga 2 555 skräpföremål på planen, exklusive tuggummi.

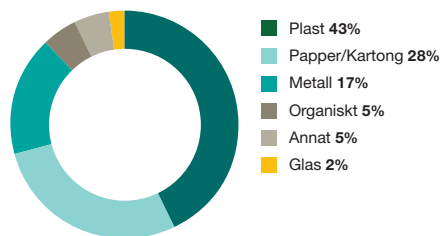
Skräpfractioner i parker 2018

Figur 19. Fördelning av skräp i deltagande parker 2018, Håll Sverige Rent och Statisticon.

Om vi tar bort fimpar och snus från siffrorna står plasten för den allra största delen av skräpet i parkerna. Förmodligen härrör plasten från förpackningar efter de picknickar som hålls i parkerna.

Skräpfractioner exklusive fimpar och snus i parker 2018

Figur 20. Fördelning av skräp i deltagande parker exklusive snus och fimpar 2018, Håll Sverige Rent och Statisticon.

Om vi tittar närmare på fördelningen av skräpföremål inom plastkategorin är det precis som i större tätorter kategorin "Övrigt" som är det vanligaste skräpet, följt av förpackningar från godis, snacks och glass. Det är troligt att en stor del av Övrigt-kategorin består av fragmenterade bitar av plastförpackningar från mat och dryck som inte går att identifiera eller som inte har en egen kategori i protokollet.

Topplista, kategorin Plast:

1. Plast övrigt
2. Godis-/snacks-/glassförpackning
3. Cellofan från cigarettpaket
4. Mat-/dryckesförpackning/Mugg
5. Snusdosa

Topplista, kategori Papper/Kartong

1. Papper/kartong övrigt
2. Godis-/snacks-/glassförpackning
3. Cigarettpaket inklusive skyddspapper
4. Tidning/trycksak
5. Mat-/dryckesförpackning/Mugg

Bild: Shutterstock

3.2 SKRÄPET I HAVET

I våra hav flyter mer än 150 miljoner ton plast runt. Och det bara fylls på. Varje år ökar mängden plast i haven med mellan 5 och 13 miljoner ton, och det mesta kommer från land via vattendrag och vindar.²² Mycket av denna plast består av föremål som bara använts en kort stund innan de slängts bort.²³ Runt 40 procent av all plast som tillverkas används till engångsförpackningar, som också ligger högt på listorna över det vanligaste skräpet i havet.

Plasten i marin miljö finns överallt. Plast återfinns vid ytan, i vattenkolumnen, längs kuster, på havsbotten och i djur.²⁴

Förutom att plasten kan skada vattenlevande djur genom till exempel insnärjning eller att djuren misstar plasten för mat innehåller plasten kemikalier som kan vara skadliga för miljön och plasten kan även vara en spridningsväg för kemikalier till djur.

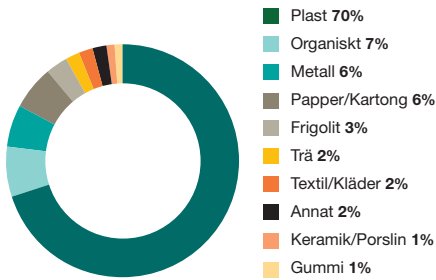
3.2.1 Skräpet på stränder

Att mäta skräp på stränder är ett sätt att bedöma nedskräpningen av våra hav. Vi vet att mycket av det skräp som finns i havet kommer från landbaserade källor. Det allra vanligaste skräpet som hittas i våra skräpmätningar är föremål tillverkade av plast. Av de tio skräpkategorier som hittas är sju gjorda av plastmaterial.

Plast utgör 73 procent av det totala skräpet, inklusive frigolit. Det stämmer väl med den globala bilden av att skräpet på stränder och i havet är gjort av plastmaterial.

Skräp på stränder Kattegatt, Öresund och Östersjön

Figur 21. Fördelningen av olika skräpmaterial på stränder i Kattegatt, Öresund och Östersjön under 2018.

Det vanligaste plastskräpet på stränderna år 2018 var fimpar med filter, följt av kategorin "Övrig plast". Det är plastskräp som inte går att identifiera eller härleda och består ofta av små plastbitar; helt enkelt stora plastföremål som håller på att fragmenteras till mikroplast. Just kategorin övrig plast bedöms vara ett mycket farligt skräp för det marina djurlivet, eftersom små plastbitar lätt kan misstas för mat.

De flesta kategorierna som hittas på stränderna består av konsumentrelaterat skräp, som fimpar, plastförpackningar för godis, glass och snabbmat och sugrör. Det indikerar att det mesta av skräpet kommer från landbaserade källor.

De vanligaste kategorierna av skräp på stränder längs Kattegatt, Öresund och Östersjön 2018.

10-i-topp

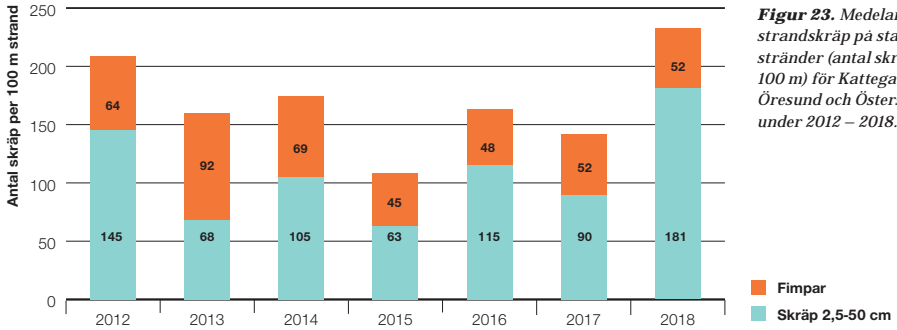

Figur 22

Under 2018 ökade mängden skräp på de stadsnära stränderna där skräp mättes, jämfört med året innan. Den ökande mängden skräp kan eventuellt förklaras med den fina sommaren med många besökare på stränderna. Under 2018 hittades 233 skräp per 100 meter strand vilket är en ökning med 64 procent från 2017.

Antal skräp per 100 meter stadsnära strand

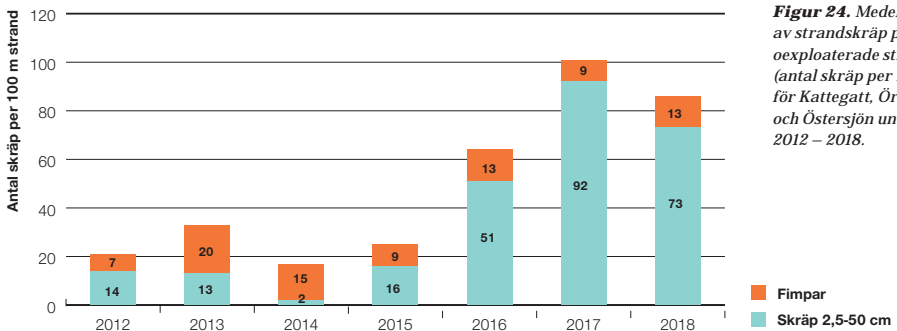

Figur 23. Medelantal av strandskräp på stadsnära stränder (antal skräp per 100 m) för Kattegatt, Öresund och Östersjön under 2012 – 2018.

Dock minskade skräpet på oexploaterade stränder under 2018. En förklaring till detta kan vara att det hittades betydligt mindre skräp på en strand i Kattegatt jämfört med föregående år, vilket i sig

kan förklaras med att det mestadels varit sydostliga vindar under året, vilket innebär att mindre skräp än vanligt landade på västkusten.

Antal skräp per 100 meter oexploaterad strand

Figur 24. Medelantal av strandskräp på oexploaterade stränder (antal skräp per 100 m) för Kattegatt, Öresund och Östersjön under 2012 – 2018.

116 SKRÄP PER 100 M

Figur 25. När mätningarna för stränderna i Kattegatt, Öresund och Östersjön slås ihop är mängderna i stort sett lika med förra årets mängder. I medeltal hittades 116 skräp per 100 meter.

Plastbärkassar

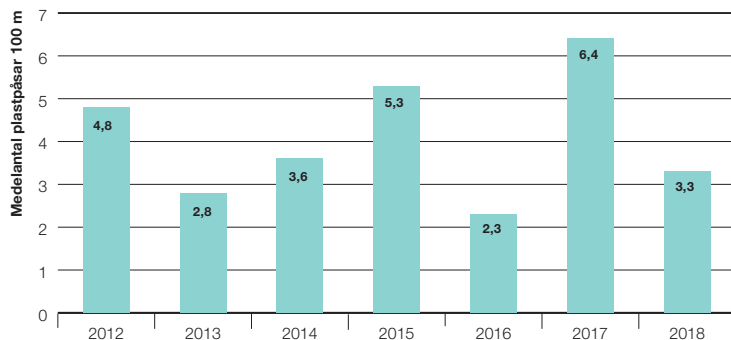
En speciell kategori skräp som är vanlig i havet och som många länder därför infört åtgärder mot är plastbärkassarna. Nu finns det regler inom EU om att nedskräpningen med plastbärkassar måste minska, vilket i Sverige genomförts med ett informationskrav i handeln.

Under 2018 har antalet funna plastbärkassar minskat med 50 procent på de stränder där mätningar skett.

Ett medelvärde med 3,3 plastbärkassar per 100 meter strand uppmättes, det vill säga en plastbärkasse var trettionde meter. På en specifik strand i Skåne uppmättes dock 21 plastbärkassar i medeltal per 100 meter strand. Om minskningen i stort beror på de nya EU-reglerna är dock oklart, det behövs en längre tidstrend för att avgöra det.

Antal plastpåsar per 100 meter strand

Figur 26. Medelantal plastpåsar per 100 meter strand i Kattegatt, Öresund och Östersjön från mätningar 2018.

3.2.2 Plockanalys från Nordiska kusträddardagen

Att skräpet i havet till största delen består av plast bekräftas av den plockanalys som genomfördes under Nordiska kusträddardagen i maj 2018, då Håll Sverige Rent plockade skräp på en strand utanför Strömstad i Bohuslän tillsammans med allmänheten. Bohuskusten är ett av Europas värst drabbade områden vad det gäller marint skräp och mängderna skräp

på stränder är många gånger högre där än på till exempel på ostkusten. Det mesta av skräpet på Bohuskusten bedöms komma från andra länder på grund av de strömmar som för med sig skräpet från Nordsjön.

För undersökningen plockades 1 274 skräp på en sträcka av tio meter. 95 procent av skräpet bestod av plast, och här var den enskilt största kategorin rep eller fragment av rep.

Skräpkategori	ANTAL skräp per 100 meter	%
1 Rep i plast	7 260	57%
2 Oidentifierade plastbitar	1 560	12%
3 Plastförpackningar	1 210	9%
4 Övrig plast	700	5%
5 Plastkorkar och lock	600	5%
6 Fisknät / fiskelinor	470	4%
7 Avfall från utlandet	220	2%
8 Gummi (däck, skosulor)	170	1%
9 Plastpåsar	150	1%
10 Plast från hummertinor	130	1%

Många av skräpkategorierna på 10-i-topplistan är desamma som hittas i statistiken för Kattegatt, Öresund och Östersjön. Mycket är av plast och konsumtionsrelaterade föremål. Det som är värt att notera är att fler kategorier kan relateras till fiskeindustrin som fisknät och fiskelinor och plast från hummertinor, men även till viss del rep. Det är inte förvånande då fiskesektorn har en avsevärt större verksamhet i Nordsjön jämfört med i Östersjön.

3.2.3 Skräpet på botten

Under 2018 genomfördes 131 så kallade skräpdyk av olika dykklubbar eller privatpersoner runt om i hela landet inom Håll Sverige Rents kampanj. Det vanligaste skräpet som dykarna hittade var flaskor och burkar i glas och keramik och på andra plats hamnade dryckesburkar i aluminium. Det är tydligt att

det är det tyngre skräpet som hamnar på botten nära land medan lätt skräp, som exempelvis plast, blåser iväg och hamnar på andra ställen. Här kan också nämnas att de flesta skräpdyk görs på botten nära kajer eller i hamnar där skräpet slängs i vattnet från land eller från båtar. Resultaten är inte representativa för bottenmiljön som helhet.

10-i-topp från inrapporterade skräpdyk 2018

	Material	Föremål enligt listan	Antal föremål
1	Glas och keramik	Flaskor & burkar	373
2	Metall	Dryckesburkar aluminium	230
3	Glas och keramik	Matserviser (tallrikar & koppar)	141
4	Metall	Övrigt	58
5	Plast	Övrigt	54
6	Metall	Övrigt, inklusive elektronik	47
7	Metall	Fiskerelaterat (sänken, bete, krok, tinor & fällor)	39
8	Metall	Kapsyler, lock & burkringar	38
9	Gummi	Däck	36
10	Plast	Snabbmatbehållare, godis- glasspapper el liknande	28

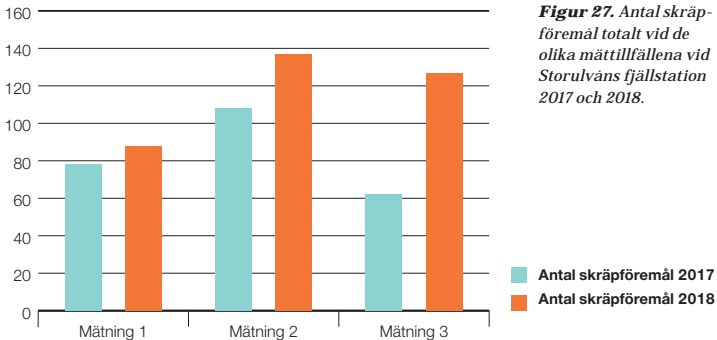
3.3 SKRÄPET I NATUREN

Det finns dåligt med statistik kring skräpet i naturen. Håll Sverige Rent erfar dock att den ökande naturturismen leder till att mer och mer skräp hamnar i naturen. En skräpmätning som genomförts vid Storulvåns fjällstation ger stöd åt Håll Sverige Rents analys.²⁵

Skräpmätningen gjordes vid tre tillfällen 2017 och vid tre tillfällen 2018 längs en sträcka på drygt en kilometer.

Totalt hittades 601 skräpföremål vid mätningarna - vilket i genomsnitt blir 100 skräpföremål per mättillfälle längs sträckan. De vanligaste skräpföremålen var snus följt av förpackningar från godis, snacks och glass. En förklaring till att snus toppar listan kan vara att människor inte vet om att portions-snusset innehåller plast, utan att man tror att snusprillan försvinner i naturen.

Skräpföremål på leden nära Storulvåns fjällstation

Figur 27. Antal skräpföremål totalt vid de olika mättillfällena vid Storulvåns fjällstation 2017 och 2018.

Att besöksstrycket ökat i naturområdena bekräftas av djupintervjuer med personer som arbetar i svenska naturområden. I stort upplever respondenterna inte att nedskräpningen är ett mycket stort problem – men det finns skräp därute. Mängden skräp ökar med antalet besökare och blir oftast högre under sommarsäsongen. Det är också mer skräp i tätortsnära natur och i de områden i fjällen där det vistas mycket människor.²⁶

”HADE VARIT VÄLDIGT SKÖNT ATT TA BORT ALLA PLASTPRODUKTER, PLASTEN BARA FÖRSTÖR.”

*Citat från undersökningen Nedskräpning i naturområden –
djupintervjuer med aktörer med ansvar för olika naturområden,
Håll Sverige Rent och Novus 2019.*

4. ANSVAR FÖR NED- SKRÄP- NINGEN

Bild: Shutterstock

4.1 LAGSTIFTNING KRING NEDSKRÄPNING PÅ LAND

I 15 kapitlet miljöbalken (MB) finns bestämmelser om avfall. Av 15 kapitlet 30 § MB framgår att ingen får skräpa ner utomhus på en plats som allmänheten har tillträde eller insyn till.

Bestämmelsen innebär ett allmänt förbud mot nedskräpning. Den riktar sig mot alla, även markägare, och omfattar alla områden som allmänheten har tillträde till eller insyn till. Med skräp avses både mindre föremål som t.ex. glas, papper, engångsgrillar, fimpas och större föremål som t.ex. byggavfall, möbler, bilar, hemelektronik.

4.1.1 Avfallsinnehavarens ansvar

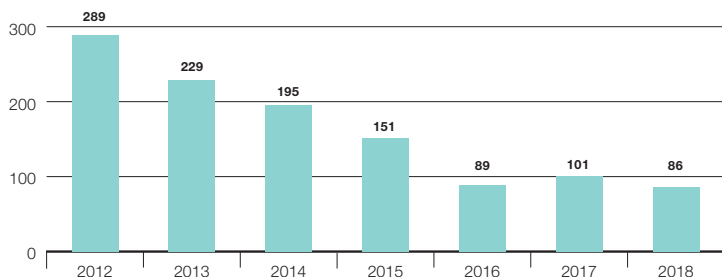
I 15 kapitlet 5 a § MB finns bestämmelsen om avfallsinnehavarens ansvar. Av bestämmelsen framgår att den som innehar avfall ska se till att avfallet hanteras på ett hälso- och miljömässigt godtagbart sätt.

4.1.2 Straffbestämmelser

I 29 kapitlet MB finns straffbestämmelser. I 7 § finns en bestämmelse om ansvar för nedskräpning. Av bestämmelsen framgår att den som med uppsåt eller av oaktsamhet skräpar ner utomhus på en plats som allmänheten har tillträde eller insyn till kan dömas för nedskräpning (ej nedskräpningsförseelse – se nedan). Straffet för nedskräpning är böter eller fängelse i högst ett år. Exempel på sådan nedskräpning, ("nedskräpning av normalgraden"), kan vara byggavfall, möbler, bilar, bildelar och däck, hemelektronik och sopsäckar med olika typer av skräp.

Antal skräpböter för nedskräpningsförelser, 2012-2018

Figur 28. Totalt antal skräpböter 2012 – 2018. Rikspolisstyrelsen.

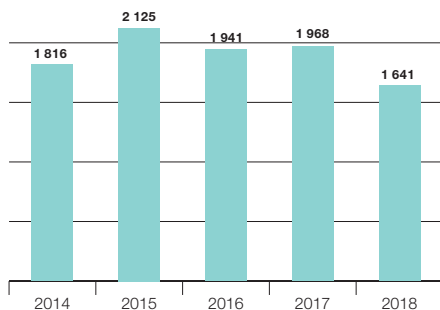
I 7 a § i samma kapitel finns en bestämmelse om ansvar för nedskräpningsförelse, där mindre allvarlig nedskräpning straffbeläggs. Straffet för nedskräpningsförelse är penningböter, som polisen kan utfärda på plats. Exempel på nedskräpningsförelse är bortslängda snabbmatsförpackningar, ölburkar, engångsgrillar och bruksföremål på marken vid en återvinningsstation.

Nedskräpningsförelser som är ringa omfattas av nedskräpningsförbudet, men ska inte medföra straffansvar. Med ringa avses bagatellartade situationer som att man slänger t.ex. en enstaka cigarettfimp eller ett tuggummi. Det är alltså förbjudet men inte straffbart att slänga t.ex. enstaka cigarettfimpar. Vid bedömning av om nedskräpningen är ringa ska även hänsyn tas till hur känslig miljön är där nedskräpningen sker. Att en handling varit en del av en allvarlig kollektiv nedskräpning är också en omständighet som ska beaktas, när det gäller om gärningen ska bedömas som ringa eller inte.

4.1.3 Statistik kring boten

I juli 2011 fick polisen möjlighet att skriva ut böter för nedskräpning, då den nya lagstiftningen kring nedskräpningsförelse trädde i kraft. Men boten används sällan, och den långsiktiga trenden har hittills visat att allt färre blir bötfällda för nedskräpning. Det första halvåret skrevs 261 böter ut, och året därpå (2012) skrevs 289 böter ut i hela landet. Förra året (2018) skrevs 86 böter ut. Det är det lägsta antalet böter sedan införandet 2011.

Antal nedskräpningsbrott av normalgraden, 2014 – 2018

Figur 29. Anmälda nedskräpningsbrott 2014-2018. Brottsförebyggande rådet.

4.1.4 Kommunens ansvar

Trots att det är förbjudet att skräpa ner hamnar ändå en hel del skräp på fel ställe. Kommunen har under vissa förutsättningar ett ansvar för att städa gator, torg och andra allmänna platser inom detaljplanelagt område.

Kommunen kan under vissa förutsättningar också bli ansvarig att återställa andra platser utomhus där allmänheten får färdas fritt, som exempelvis stränder. Under vissa förutsättningar kan fastighetsägaren bli ansvarig för att åtgärda nedskräpning, främst när det handlar om kvartersmark och gångbanor inom detaljplanelagt område. Ansvaret finns reglerat i lagen (1998:814) med särskilda bestämmelser om gaturenhållning och skyltning.

En del kommuner arbetar förebyggande mot nedskräpning, bland annat genom att mäta skräpet och genom att arrangera skräpplockardagar eller liknande. 2018 var det 22 kommuner som mätte skräp.

Det är dock få kommuner som har koll på vad nedskräpningen egentligen kostar. Enligt en enkät som Håll Sverige Rent genomförde 2018 uppgav endast 16 procent av kommunerna att de har aktuella beräkningar av vad nedskräpningen kostar. Det är inte heller speciellt vanligt att kommuner sätter upp mål och åtgärder för att minska nedskräpningen.

Enligt Håll Sverige Rents enkät var det cirka 46 procent av kommunerna som satt upp både mål och åtgärder, och i många fall handlar åtgärderna om mer städning och fler papperskorgar, mer sällan om förebyggande åtgärder.

De flesta kommuner i Sverige är anslutna till Håll Sverige Rents kampanj "Vi Håller Rent", där främst förskolor och skolor går ut och plockar skräp. Förra året var 287 av Sveriges 290 kommuner med och hjälpte till med att distribuera material som säckar och påsar till deltagarna i kampanjen. Många kommuner tar också hand om skräpet efter skräpplockningen.

Kommunerna ska sätta upp mål och åtgärder för att förebygga och begränsa nedskräpning enligt föreskrifterna för kommunal avfallsplanering. Kravet infördes den 1 maj 2017. Den kommunala avfallsplanen utgör tillsammans med kommunens lokala föreskrifter om avfallshantering renhållningsordningen för kommunen.

I Naturvårdsverkets nationella avfallsplan från 2018 finns ett kapitel om nedskräpning som beskriver de mål, styrmedel och åtgärder som finns på området.

4.1.5 Trafikverkets ansvar

När det gäller nedskräpning längs allmänna vägar är det Trafikverket som ansvarar för renhållning. Det gäller även rastplatserna längs vägarna.

4.1.6 Producenternas ansvar

Förpackningsavfall är ett vanligt skräp. Producenterna har ansvar för allt förpackningsavfall, oavsett vart det uppkommer.²⁷ Det innebär att förpackningar som omsluter exempelvis mat och dryck som konsumerats på stan också inkluderas i detta ansvar.

För några år sedan kom nya regler för plastbärkassar, där producenterna fick ett ansvar att se till att förbrukningen av

plastbärkassar minskar. En av anledningarna till de nya reglerna är att plastbärkassar skräpar ner. Producenterna ska enligt förordning (2016:1041) informera konsumenter om plastbärkassars miljöpåverkan och fördelarna med att minska förbrukningen av dessa samt vilka åtgärder som kan vidtas för att minska förbrukningen. Producenterna ska också rapportera till Naturvårdsverket.

I EU:s reviderade avfallsdirektiv finns en del nya skrivningar om nedskräpning, som regeringen i skrivande stund håller på att implementera i vår svenska lagstiftning. Skrivningen innebär att producenterna ska stå för kostnaden för lämplig information till konsumenten (eller avfallsinnehavaren som det står i direktivet) för att förebygga nedskräpning.²⁸

Producenterna kommer också att få ett utvidgat ansvar i och med det nya EU-direktivet om att minska vissa engångsartiklar av plast.²⁹ Med reglerna införs bland annat förbud mot vissa engångsartiklar av plast, förbättrade insamlingsssystem och regler om att producenterna ska ta ansvar för att informera om nedskräpning i förebyggande syfte. Producenterna ska också täcka kostnader för avfallshantering och städinsatser för de produkter som ofta hittas i naturen. Det handlar om mat- och dryckesförpackningar för engångsbruk som innehåller plast; muggar, förpackningar, omslagspapper för godis, glass och snacks, våtservetter, ballonger med mera. Läs mer om detta på sid 9.

4.2 LAGSTIFTNING KRING NEDSKRÄPNING TILL HAVS

Det finns nationell och internationell lagstiftning som förbjuder att till exempel plast och annat fast avfall slängs i våra hav. Fast avfall får inte släppas ut från fartyg. Det gäller för alla fartyg inom Sveriges sjöterritorium och ekonomiska zon samt från svenskt fartyg oavsett var de befinner sig.

I EU utgör marint skräp en av elva så kallade deskriptorer, vilka ska användas för att bedöma om och när havsmiljön uppnår god miljöstatus. Direktivet är införlivat i svensk lagstiftning i havsmiljöförordningen (2010:1341).

I Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (2012:18) om vad som kännetecknar god miljöstatus samt miljö kvalitetsnormer med indikatorer

för Nordsjön och Östersjön, sågs att god miljöstatus kännetecknas av att mängden avfall, inklusive dess nedbrytningsprodukter, inte förorsakar skada på havsmiljön och att avfall som påverkar eller kan antas påverka marina organismer negativt ska minska. I dagsläget (våren 2019) saknas tröskelvärde för mängden avfall, alltså när god miljöstatus är uppnådd.

Havs- och vattenmyndigheten har till detta tagit fram ett åtgärdsprogram, som innehåller fem faktablad om åtgärder mot marint skräp. Kommunens ansvar enligt 4 § gaturenhållningslagen (se nedan) gäller även för marint skräp på stränder.

5. INTER- NATIONELL UTBLICK

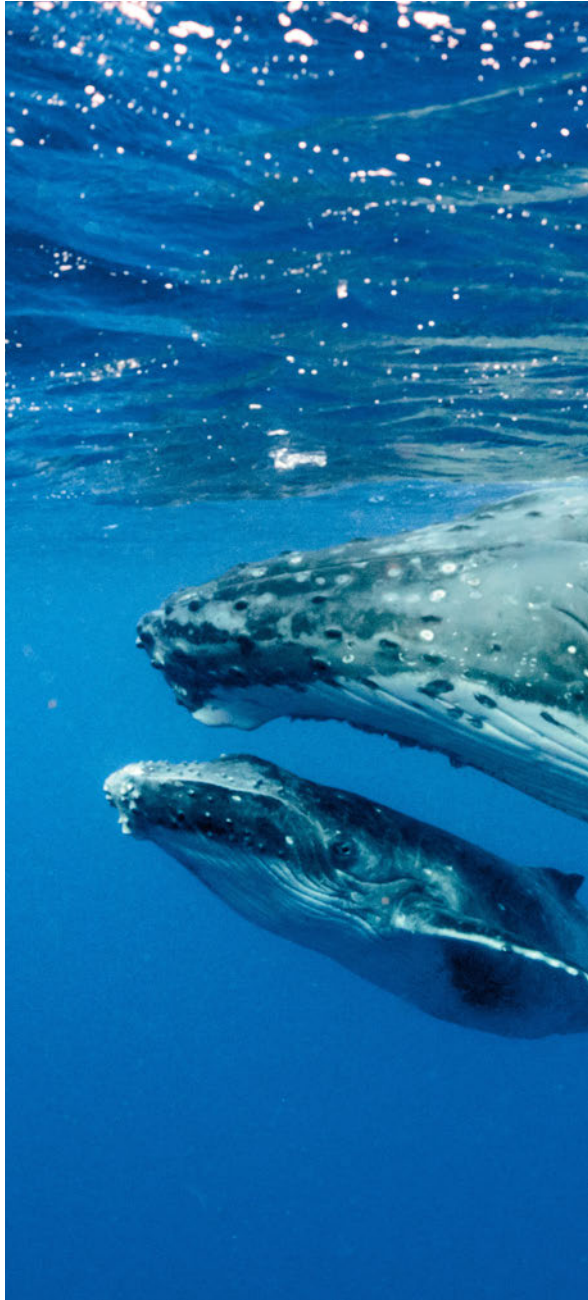

Döda valar har plast i magen

115 plastmuggar. 25 plastpåsar. Och två par flippflopp. En död kaskelottval spolades i land med sex kilo plast i magen. Valen hittades i den indonesiska nationalparken Wakatobi, på ön Sulawesi, och även om det inte har gått att fastställa att valen dog till följd av skräpet, har händelsen mottagits med bestörtning. En tid senare spolades ännu en val upp på land i Filippinerna – med 40 kilo skräp i magen. Valen har förmodligen dött av svält på grund av allt plastinnehåll i magen, vilket ger valen en falsk känsla av att vara mätt.

Regler mot engångsartiklar av plast på rekordtid

EU har på rekordtid tagit fram ett nytt direktiv med förbud mot vissa engångsartiklar av plast, mål för minskning av andra artiklar, förbättrade insamlingssystem och en rad andra åtgärder. Det handlar om att stoppa eller minska användningen av artiklar av plast för engångsbruk, som mat- och dryckesförpackningar, muggar, omslagspapper för godis, glass och snacks, våtservetter, ballonger med mera. Läs mer om detta på sidan 9.

Plastpåseförbud världen över

I Afrika har minst 27 länder infört eller är på väg att införa olika åtgärder som förbud eller avgifter för plastpåsar. I Asien har minst nio länder infört nationella styrmedel. Flera länder har infört regionala åtgärder, bland annat har New Delhi i Indien infört ett förbud mot all engångsplast. I Central- och Sydamerika har minst åtta länder infört eller är på väg att införa förbud eller avgift för plastpåsar. I Oceanien har fem önationer infört nationella förbud eller avgifter, liksom Kanada och USA där det införts regionala eller lokala förbud eller avgifter. Det här är exempel – med all säkerhet finns det fler länder och regioner som agerat i frågan.

FORSKARE KAN HA IDENTIFIERAT YTTERLIGARE TVÅ SKRÄP-ÖAR I VÄRLDSHAVET

I ett försök att hitta miljoner ton av ”försvunnet” plastskräp i världshaven har forskare nu lokaliserat ytterligare två ”skräp-öar”. Medier har sedan tidigare uppmärksammat plastskräpet vid ytan, men detta plastskräp står för mindre än en (1) procent av den totala mängden plast i havet. För att lokalisera övriga 99 procent har forskare vid universitetet i Newcastle identifierat två nya potentiella, tidigare helt okända, ackumuleringszoner för plastskräp. Guineabukten på Afrikas västkust och östra Sibiriska havet kan innehålla stora mängder plast som inte lätt kan ses från vattenytan, eftersom upp till 70 procent av plasten tros sjunka och stanna kvar på havsbotten.

Global överenskommelse om att stoppa plastskräp

Mer än 250 organisationer, som representerar 20 procent av alla plastproducenter globalt sett, har skrivit under ”New Plastics Economy Global Commitment”, som drivs av Ellen MacArthur Foundation. Åtagandet innebär mål om att eliminera onödiga eller problematiska plastförpackningar, utveckla plastförpackningar så att de alltid går att återanvända eller återvinna och se till att plast återanvänds och återvinns i högre utsträckning.

Bali föreslår turistskatt för att stoppa skräpet

Bali har stora problem med nedskräpning. Förutom förbud mot engångsplast har myndigheterna nu föreslagit en skatt för utländska turister, för att på så sätt hjälpa till att motverka nedskräpning. Det skriver The Jakarta Post.

Mikroplaster kan transportera skadliga bakterier

Mikroplaster kan bli hem åt skadliga mikrober, så som virus och bakterier. Det visar en studie som National University of Singapore har publicerat. På 275 bitar mikroplast från de lokala stränderna i Singapore hittades mer än 400 typer av bakterier, däribland sådana som kan orsaka mag- och tarmkatarr och sårinfektioner hos människor. Man vet sedan tidigare att plasten kan fungera som en bärare för olika kemikalier, men att plasterna även kan härbärgera bakterier är någonting nytt.

6. KÄLLOR

- 1 Geyer, Jambeck and Law, 2017
- 2 SOU 2018:84 s. 54
- 3 Delfi Fastfoodguide 2017 och 2018
- 4 Allmänheten om källsortering och plastanvändning, undersökning genomförd av Novus 2019 på uppdrag av Håll Sverige Rent
- 5 Directive of the European Parliament and of the Council on the reduction of the impact of certain plastic products on the environment
- 6 Bo Svärd, Ren kust i Bohuslän 2013
- 7 Vi har utgått från att ett filter väger 0,18 g och att 60 procent av filtret består av cellulosacetat
- 8 Sifo-undersökning genomförd på uppdrag av Håll Sverige Rent maj-juni 2018
- 9 Slaughter, E., et al. (2011). Toxicity of cigarette butts, and their chemical components, to marine and freshwater fish. Tobacco control, 20 (Suppl 1)
- 10 Nedskräpningsbarometern, undersökning genomförd av Novus 2018 på uppdrag av Håll Sverige Rent. Målgruppen för undersökningen är den svenska allmänheten 18-79 år. Totalt har 4 561 intervjuer genomförts under perioden 3-12 september 2018
- 11 Delredovisning från Utredningen om hållbara plastmaterial (M 2017:06) Nedskräpning och nedbrytning av plast i miljön
- 12 Nedskräpningsbarometern, undersökning genomförd av Novus 2018 på uppdrag av Håll Sverige Rent
- 13 Rapporten Beteenden bakom nedskräpning, Naturvårdsverket 2018
- 14 SOU 2018:84
- 15 Det är olika metoder för skräpmätning i större tätorter och mindre tätorter, förorter och parker. Skräpmätningarna genomförs i samarbete med Statisticon. För metodbeskrivningar för de olika mätmetoderna se www.hsr.se

- 16 Dröнарprojektet finansieras av Naturvårdsverket och genomförs tillsammans med företaget Skarl
- 17 Testerna genomförs inom projektet TrashCam och finansieras av Vinnova och genomförs med företaget Skarl
- 18 Projektet genomförs tillsammans med Trafikverket
- 19 År 2018 var det tre mindre tätorter och tre förorter som mätte skräp
- 20 Filten i exemplet är två gånger två meter
- 21 Här har vi räknat med en fotbollsplan med måtten 68 x 105 meter, alltså 7 140 m²
- 22 Jambeck et. al 2015
- 23 Även fiskeindustrin bidrar till plastskräp i havet, se bland annat www.nature.com/articles/s41598-018-22939-w.pdf
- 24 UNEP, 2017
- 25 Mätningen gjordes av Håll Sverige Rent och Svenska Turistföreningen
- 26 Nedskräpning i naturområden, undersökning Novus på uppdrag av Håll Sverige Rent 2019
- 27 Förordning (2018:1462) om producentansvar för förpackningar
- 28 Det reviderade avfallsdirektivet, direktiv 2018/851 av den 30 maj 2018 om ändring av direktiv 2008/98/EG om avfall, artikel 8 a paragraf 2 och 4
- 29 Europaparlamentets och Rådets direktiv om minskning av vissa plastprodukters inverkan på miljön

I Skräpprapporten 2019 har Håll Sverige Rent samlat statistik och fakta kring nedskräpning på land och till havs. Syftet är att berätta om nedskräpningens omfattning, effekter och var skräpet kommer ifrån. Rapporten handlar till stor del om det aktuella problemet med plasticskräpet i våra hav.

